

A ZENEMŰTÁR JUBILEUMI HAYDN-SZERZEMÉNYE

Joseph Haydn (1732–1809) halálának közelgő 200. évfordulója már egy jó évtizede lendületet ad a hazai és a nemzetközi Haydn-kultusz ápolásának, valamint a könyv- és kottaaukciókon régen elveszettnek hitt Haydn-források feltűnésének.

A magyar nemzeti könyvtár a világ legjelentékenyebb Haydn-gyűjteményeként gyarapítás-politikájában csak elvétve tudott az „első-hely” kivételezettnek kijáró státuszával élni. 2008 áprilisában mégis döntő elmozdulás történt. Még jóval a katalógus beérkezése előtt zenetörténész kollegák értesítettek bennünket, hogy a berlini Stargardt aukciósház áprilisi árverésén egy, egykor az Esterházyaknál őrzött, Budapestről elszármazott Haydn-forrás lesz a 710. számon kikiáltott tétel, mégpedig a Haydn-szakirodalomból csak „HV”-ként rövidített, örök hivatkozási alapként szolgáló legendás Haydn-Verzeichnis.

Az egykori emlékezők szerint a fontos dokumentum Buda II. világháborús ostroma után már nem került újra elő a Tárnok utcai Esterházy-kazamaták rejtékéből, s így nem lehetett az OSZK Haydn-gyűjteményének szerves része sem. Az 1804–1805-ben összeállított kézirat minden kétséget kizáróan a zeneszerző hagyatékából származik, erősítették meg még az aukció előtt az első berlini hírek, valamint, hogy egykor Haydn hagyatékának részeként került a herceg Esterházy család tulajdonába. Visszakerülését Budapestre – immár az OSZK Haydn-gyűjteményébe – a hazai és külföldi Haydn-kutatók őszintén támogatták, sőt, remélték.

Az aukció hírére az OSZK vezetése és a kulturális kormányzat gyorsan meghozta a döntést: a Magyarországról egykor felderítetlen körülmények között külföldre került kézirat megvételét minden rendelkezésre álló anyagi és erkölcsi eszközzel támogatni fogják. A licitálás a Gyarapítási Osztály munkaszobájából április 1-jén – telefonon – történt: Tóthné Korompay Borbála remeklésének köszönhetően a kézirat a Zeneműtárré lett. A kutatók számára immár teljes terjedelmében hozzáférhetővé vált kézirat (1939-ben már ismertette, és 1979-ben részben fakszimilében közreadta Jens Peter

Larsen dán zenetudós) az idős Haydn életének fontos számvetése. A valamennyi művét katalogizálni kívánó szerző a nagy munkához tanítványa és famulusa, Johann Elssler (1769–1843) segítségét vette igénybe, aki a kéziratok, kottakiadványok, korábbi Haydn katalógus-előzmények alapján szerkesztette és két hasábján írta össze a műfajok szerint rendszerezett, kottaincipittel ellátott műjegyzéket. A mindvégig Haydn felügyelete alatt készült, helyenként a komponista saját kezű korrektúráit tartalmazó kézirat címe: „Verzeichnis aller derjenigen Compositionen, deren ich mich beyläufig erinnere von meinem 18ten bis in das 73ste Jahr verfertigt zu haben” (Jegyzéke mindazon szerzeményeknek, amelyeket hozzávetőlegesen emlékezetem szerint tizennyolcadik és hetvenharmadik életévem között készítettem).

Az összeállítás sok száz Haydn-művet sorol fel, számos olyan művet is (kismartoni, eszterházi tűzvésekben elpusztult darabokét), melyeknek létezéséről csak ebből a forrásból tudhat a Haydn-szakirodalom. A teljesség igényét kitzűző munkának vannak hiányai: az 1765 előtti alkalmi szerzemények kihagyása, elfelejtése már a 73 éves Haydn emlékezőtehetségének gyengüléséről árulkodik. De a hiányok mellett eddig publikálatlan, a kutatók által figyelemre kevésbé méltatott fejezete is van a kéziratnak: a 68–132. oldalakon sorjázó *Schottische Lieder*, mely Haydn 1791 és 1805 között komponált skót, walesi és ír népdalfeldolgozásainak jegyzékét tartalmazza.

A „HV”, vagy az Elssler szerepét hangsúlyozó „Das Elßlersche Haydn-Verzeichnis” néven közismert kézirat megvételével a Haydn-művek autentikusságát bizonyító *főforrás* került ismét haza az Országos Széchényi Könyvtár Esterházy-gyűjteményébe, a jubileumi Haydn-év máris maradandó nyitányaként. Köszönet mindazoknak, akik a kézirat megvételében segítségünkre voltak.

Szőnyiné Szerző Katalin
szerzo@oszk.hu